

دستور جلسه
عنوان: اعتراض فعالان اقتصادی به اخذ مابه التفاوت نرخ ارز زمان تأمین ارز تا زمان ترخیص کالا
مرجع طرح موضوع: تعدادی از فعالین اقتصادی حوزه واردات
زمان برگزاری جلسه: شنبه ۲۰ شهریور ۱۴۰۰ ساعت ۱۰:۰۰ الی ۱۲:۰۰
تعداد صفحات دستور جلسه: ۳
شرح موضوع:
<p>با شروع نوسانات ارزی در سالهای ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ بخش های مختلف اقتصاد کشور نیز دچار مشکلات عدیده ای شدند. در این بین بخش تجارت خارجی کشور ضمن مواجه با نوسانات و نااطمینانی ها در نرخ ارز، با بخشنامه و آیین نامه های بسیار متعددی -به خصوص از سوی بانک مرکزی- روبرو شد که برخی از این مقررات ضمن نامساعد سازی کسب و کار، هزینه های مالی بسیاری را به فعالین اقتصادی تحمیل نمود.</p> <p>در این ارتباط برخی از فعالین بخش خصوصی نیز به دلایل مذکور با مراجعه و ارائه دادخواست به دیوان عدالت اداری، خواستار ابطال برخی از این بخشنامه ها شدند و دیوان نیز احکام متعددی در مورد ابطال این بخشنامه ها صادر نمود. اما طبق اظهارات فعالان اقتصادی، بانک مرکزی بلافاصله بخشنامه های دیگری با همان مضامین قبلی که در آراء دیوان باطل شده اند را صادر می نماید و این رویه لطمات فراوانی به حقوق مالکیت فعالین اقتصادی وارد می نماید، زیرا فعالین اقتصادی برای ابطال هر بخشنامه می بایست مجدداً از طریق بورکراسی های زمانبر حقوقی اقدام نمایند.</p> <p>در این ارتباط به ایرادات قانونی و شرعی بخشنامه شماره ۹۹/۳۶۹۸۸۵ مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۱۸ بانک مرکزی اشاره می شود که طبق اظهارات ذینفعان، این بخشنامه بر خلاف رأی شماره ۷۴۹ مورخ ۱۳۹۹/۰۶/۱۸ هیأت عمومی دیوان عدالت اداری است.</p> <p>در ابتدای این بخشنامه شماره ۹۷/۱۸۸۹۳۱ اشاره شده که در اجرای مصوبه هیأت وزیران به شماره ۷۰۲۲۰/ت/۵۵۵۶۳۳ مورخ ۱۳۹۷/۵/۲۹ صادر شده است. در متن این مصوبه هیات محترم وزیران آمده است "در مواردی که تأمین ارز بابت گشایش اعتبار اسنادی، ثبت برات اسنادی و حواله ارزی پیش از تاریخ ۱۳۹۷/۵/۱۶ از طریق بانک یا سامانه نیما پذیرفته شده ولیکن کالای مربوط ترخیص نگردیده است (به جز کالاهای موضوع بند ۱ تصویب نامه فوق الذکر) بانک عامل موظف است با اخذ تعهدنامه از وارد کننده مبنی بر پذیرش پرداخت مابه التفاوت نرخ ارز زمان تأمین تا نرخ ارز بازار (بازار ثانویه) زمان ترخیص کالا، معادل بیست و هشت هزار ۲۸,۰۰۰ ریال به ازای هر دلار و متناسب با دیگر ارزها نسبت به صدور اعلامیه تأمین ارز به عنوان گمرک جمهوری اسلامی ایران (مجوز ترخیص کالا) اقدام نماید. رفع تعهد ارزی برای این گروه وارد کنندگان موکول به ارائه پروانه گمرکی و همچنین پرداخت مابه التفاوت مذکور به بانک عامل و واریز به حساب خزانه داری کل کشور و حداکثر تا شش ماه از تاریخ ترخیص می باشد. در مواردی که متقاضی از پرداخت مابه التفاوت مزبور اجتناب نماید، بانک عامل باید ضمن معرفی وارد کننده به سازمان تعزیرات حکومتی، مراتب را به بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران منعکس نموده تا از تخصیص و تأمین ارز برای موارد آتی جلوگیری شود."</p> <p>در اجرای مصوبه فوق الذکر هیئت وزیران، ابتدا بانک مرکزی بخشنامه شماره ۷۰۲۲۰/ت/۵۵۵۶۳۳ مورخ ۹۷/۰۵/۲۹ را که متن آن تکرار مصوبه هیات وزیران بوده است به بانک های عامل ابلاغ نموده است، و متعاقباً بخشنامه ها و نامه های عمومی شماره های ۹۷/۱۸۸۹۳۱ مورخ ۹۷/۰۶/۰۳، ۱۳۹۷/۰۶/۰۳</p>

۹۸/۴۳۱۳۱ مورخ ۱۳۹۸/۰۲/۱۵، ۹۸/۳۶۳۲۰۲ مورخ ۹۸/۱۰/۲۱، ۹۹/۱۰۶۲۹۰ مورخ ۹۹/۰۴/۱۲ و ۹۸/۱۲۹۸۸۲ مورخ ۹۸/۰۴/۳۱ و ۹۹/۳۶۹۸۸۵ مورخ ۹۹/۱۱/۱۸ را صادر و جهت اجرا به بانک های عامل ابلاغ می نماید.

در متن آخرین بخشنامه مورد عمل به شماره ۹۹/۳۶۹۸۸۵ مورخ ۹۹/۱۱/۱۸ نیز عباراتی مشابه با مصوبه سال ۹۷ هیات محترم وزیران به شرح زیر تکرار شده است:

در ارتباط با اعتبارات بروات اسنادی و حواله های ارزی که قبل از تاریخ ۱۳۹۷/۵/۱۶ تأمین ارز تمام و یا بخشی از آن با نرخ رسمی ۴۲,۰۰۰ ریال به ازای هر دلار و یا کمتر از طریق بانک یا سامانه نیما انجام شده باشد و تعرفه کالای مربوطه مشمول ضوابط پرداخت مابه التفاوت نرخ ارز بابت تغییر گروه کالایی از یک به دو نگردد، صدور اعلامیه تامین ارز و یا رفع تعهد ارزی، علاوه بر ارائه پروانه گمرکی مطابق (از نظر کمی و کیفی) با شرایط ثبت سفارش و سایر مدارک مرتبط، منوط به پرداخت مابه التفاوت نرخ ارز مترتب بابت ارز تأمین قبل از ۱۳۹۷/۵/۱۶ با اخذ تعهدنامه و وثایق و تضامین کافی طی شش ماه از تاریخ ترخیص به حساب خزانه داری کل کشور به شرح ذیل خواهد بود:

«در ارتباط با اعتبارات/ بروات اسنادی در صورت ترخیص کالا از تاریخ این نامه عمومی به بعد، مابه التفاوت نرخ ارز از تاریخ تأمین تا روز ترخیص بر مبنای بازار دوم (نرخ اعلامی در سامانه معاملات الکترونیکی ارز (ETS) از وارد کننده دریافت و واریز گردد»

همانگونه که ملاحظه می شود، مفاد بخشنامه فوق الذکر مطابق با مصوبه هیات محترم وزیران در سال ۹۷ است و بخشنامه های فوق همگی به پشتوانه یا استناد مصوبه هیئت وزیران برای اخذ مابه التفاوت صادر شده اند. لیکن این مصوبه هیات وزیران در خصوص تامین ارز بابت گشایش اعتبار اسنادی که مبنای صدور بخشنامه های بانک مرکزی بوده است، در جلسه مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۳ فقهای شورای نگهبان مورد بحث و بررسی قرار گرفته و بدین ترتیب اعلام نظر می گردد که «اطلاق مصوبه نسبت به مواردی که قراردادهای قطعی تأمین و فروش ارز بین بانکها و متقاضیان منعقد شده باشد و شرطی مبنی بر الزام طرف های قرارداد به پرداخت مابه التفاوت وجود نداشته باشد، خلاف شرع شناخته شد». لذا هیئت عمومی دیوان عدالت اداری نیز طی رأی وحدت رویه به شماره ۷۴۹ مورخ ۱۳۹۹/۰۶/۱۸، تصویب نامه شماره ۷۰۲۲۰/ت/۵۵۶۳۳ هـ مورخ ۱۳۹۷/۵/۲۹ هیئت وزیران ابطال می شود.

همچنین فقهای شورای نگهبان، در رابطه با بند ۷ بخشنامه شماره ۹۷/۱۵۲۴۳ مورخ ۱۳۹۷/۰۱/۲۵ بانک مرکزی جمهوری اسلامی در نامه شماره ۱۰۲/۲۵۱۱۴ مورخ ۱۴۰۰/۲/۱۸ در پاسخ به استعلام رئیس محترم هیأت عمومی دیوان عدالت اداری، به صراحت بر خلاف شرع و به تبع خلاف قانون بودن دریافت مابه التفاوت نرخ ارز اعلام داشته اند؛ بدین ترتیب که «در مواردی که قراردادهای فروش ارز بدون دریافت شرط مابه التفاوت منعقد شده است و تعهد معتبری برای اخذ مابه التفاوت نیز وجود ندارد، دریافت مابه التفاوت خلاف موازین شرع است»

بدین ترتیب بخشنامه بانک مرکزی مبنی بر الزام همه واردکنندگان به پرداخت مابه التفاوت نرخ ارز و اخذ تعهد و منوط نمودن ظهر نویسی اسناد حمل همه واردکنندگان به ارائه تضامین خلاف قانون و خلاف شرع است.

علاوه بر موارد فوق بخشنامه مذکور نسبت به حواله های سابق بر تاریخ صدور بخشنامه نیز حکمی تعیین نموده است، به این ترتیب که در مورد حواله های ارزی که قبلاً صادر شده اند نیز باید به ترتیب مقرر در این بخشنامه عمل شود، یعنی مابه التفاوت نرخ زمان تأمین ارز و نرخ مندرج در سامانه در زمان ترخیص را به عنوان مابه التفاوت نرخ ارز پرداخت نمایند. در حالی که در زمان تأمین ارز تا قبل از سال ۱۳۹۷، چنین مقرره و بخشنامه ای وجود نداشته است و به همین دلیل طی رای هیات عمومی دیوان عدالت اداری به شماره ۲۶۲۰ مورخ ۱۳۹۸/۰۹/۰۵ با استناد به ماده

۴ قانون مدنی، بخشنامه شماره ۹۷/۱۸۱۴۰۷ مورخ ۱۳۹۷/۰۵/۲۷ به دلیل اصل عطف به ماسبق نشدن قوانین ابطال شده و بخشنامه یاد شده از این جهت که مقرر شده برای گذشته وضع نموده خارج از اختیارات بانک مرکزی تشخیص داده شده است. لذا بخشنامه ابلاغی به شماره ۹۹/۳۶۹۸۸۵ مورخ ۱۳۹۹/۱۱/۱۸، از این جهت که مقرراتی را به حواله های ارزی سابق تسری داده است نیز دارای ایراد و خلاف قوانین و مقررات است.

با توجه به توضیحات مشروح فوق، تمامی بخشنامه های مورد اشاره که بانک مرکزی با همین روش و همین استدلال (مطالبه مابه التفاوت نرخ ارز زمان تأمین تا ارز نیمایی) اقدام به تهیه و ابلاغ آن ها طی سال های اخیر نموده است، وفق آراء مورد اشاره دیوان و شورای نگهبان ابطال شده است. لذا این متقاضیان از شورای گفت و گوی دولت و بخش خصوصی درخواست نموده اند به منظور رفع این مشکلات و بهبود وضعیت فضای کسب و کار فعالین تجارت خارجی، موضوع را در دستور کار رسیدگی قرار دهد.